

Una odissea de personatges

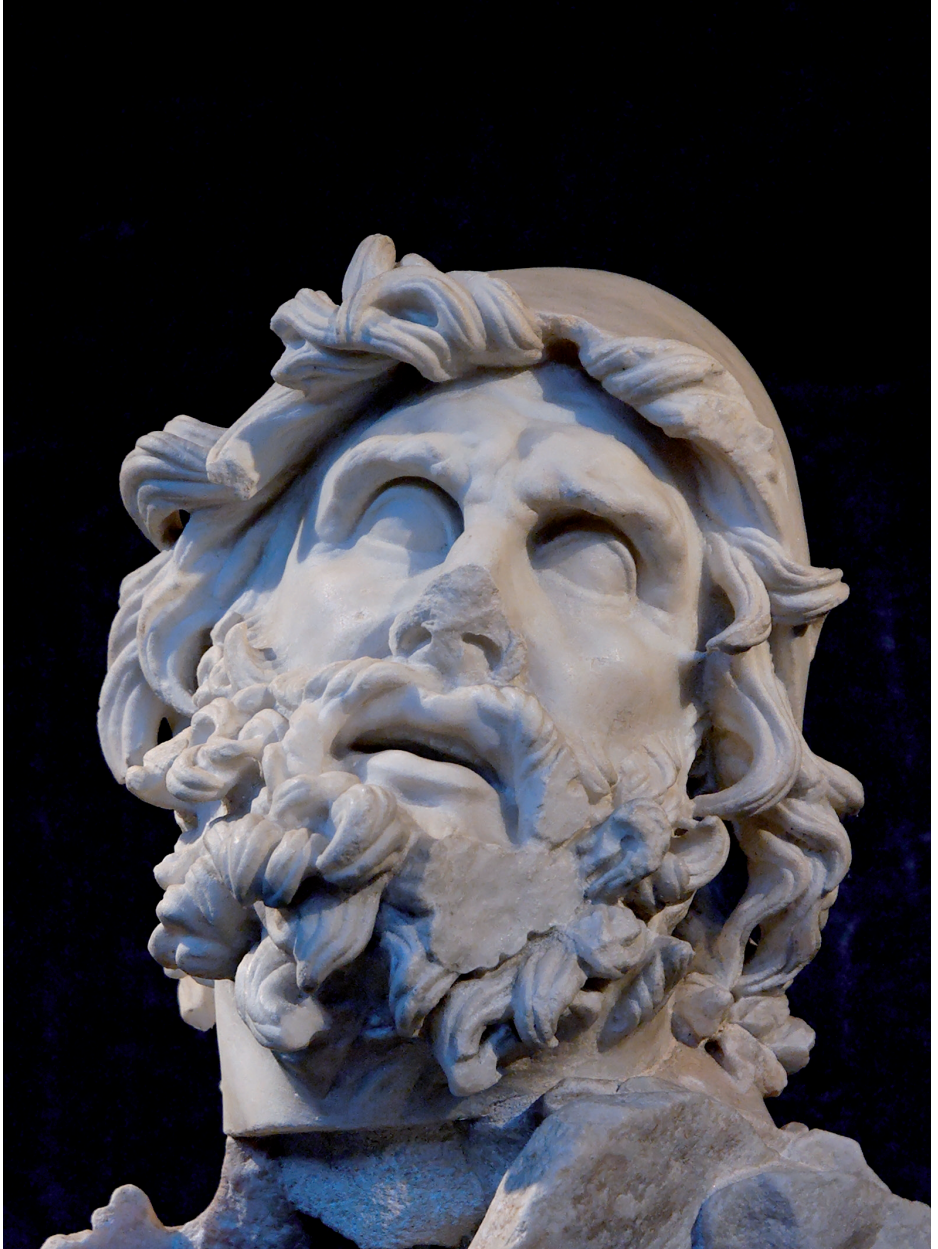
Presentació

El treball *Una odissea de personatges* se centra en l'estudi del poema èpic grec l'*Odissea* d'Homer. Es basa en l'anàlisi de l'obra des del punt de vista dels personatges: divinitats, éssers mitològics i mortals. Aquesta anàlisi consta de dues parts en cada personatge: per una banda, el seu paper dins la mitologia grega –és a dir, la seva història en si- i, per l'altra, el seu estudi a nivell intern de l'obra.

El primer objectiu del treball és, per una banda, determinar el paper de cada personatge dins la mitologia grega i, per l'altra, la seva intervenció i significació a nivell intern en l'obra, és a dir, quines idees morals es pretenen transmetre a partir de cadascun d'ells. A partir d'aquest primer objectiu, es vol arribar a un objectiu final: determinar els valors i característiques de la societat i cultura gregues que es fonamenten mitjançant l'*Odissea*.

Metodologia

Per arribar a aquest objectiu s'ha seguit un mètode d'estudi partint de la lectura del poema èpic l'*Odissea* adaptat en prosa i, al mateix temps de la lectura, la presa d'apunts personals de cada cant –o capítol- de l'obra. A partir d'aquests dos primers

procediments, s'ha elaborat un resum de l'obra fonamental per al seguiment del treball, el qual es troba en l'annex. Un cop conclosa aquesta part prèvia, s'ha pogut realitzar el cos del treball, és a dir, l'estudi de cada personatge de l'obra. Aquest s'ha efectuat en dos àmbits, seguint el criteri d'anàlisi següent: primerament, s'ha analitzat el personatge dins la mitologia grega, és a dir, la seva història com a deïtat, ésser humà o ésser mitològic amb els mites corresponents. Tot seguit, s'ha analitzat el seu paper dins l'acció de l'obra, la repercussió sobre el protagonista i la seva significació, és a dir, el que l'autor pretén transmetre a través d'aquest personatge. Finalment, mitjançant aquest estudi s'ha pogut arribar a unes conclusions finals, que pretenen desglossar, a partir de l'estudi dels personatges, els valors i característiques que es transmeten en l'obra sobre la societat grega en els seus diferents àmbits, ja que aquests valors transmesos en l'obra i, per tant, l'obra en si, foren els que van marcar les bases de la civilització grega.

Cos del treball

Per tal d'explicar l'estructura del cos del treball i el procediment que s'ha seguit, s'ha optat per posar l'exemple d'un personatge pertanyent a cadascun dels tres àmbits en els quals es divideixen els que han estat analitzats de l'obra: éssers humans, divinitats i éssers mitològics.

En l'àmbit dels humans s'ha escollit Odisseu –o Ulisses en llatí–, pel fet de ser el protagonista i, per tant, el més significatiu. Com cada personatge se n'ha analitzat, per una banda, la seva figura: l'etimologia del seu nom, la seva genealogia i la seva història. Per l'altra, s'ha estudiat el personatge dins de l'obra. En aquest cas, Odisseu és un personatge dotat d'un gran humanisme. No és un superheroi inversemblant, sinó que és un humà de carn i ossos que pateix, comet errades, manifesta en moltes ocasions els seus sentiments i és incapaç de controlar totes les situacions. No obstant això, lluita per conservar la seva vida, no per obtenir la immortalitat. És, doncs, el primer personatge de la literatura universal que considera més important el sentit que ell dóna a la seva vida que no pas aquesta en si mateixa.

Pel que fa a l'àmbit de les divinitats, s'ha optat per la deessa Atena, ja que és l'acompanyant del protagonista al llarg de la història. Altra vegada, s'ha explicat en un primer terme la seva etimologia, genealogia i vida. En un segon terme, s'ha analitzat la seva implicació i significació en l'*Odissea*: Atena desenvolupa el paper d'«àngel protector» d'Odisseu. Veient el seu sofriment –Odisseu ha estat deu anys lluitant a la guerra de Troia i n'està deu més intentant retornar a Ítaca–, l'ajuda «en secret», sense que aquest en sigui conscient, fins que l'heroi aconsegueix arribar a Ítaca, on finalment la deessa se li apareix en persona i li revela l'ajuda que li ha estat oferint. Aleshores, s'inicia el vincle entre humà i divinitat. Atena l'encoratja i l'aconsella en

tot moment com a deessa de la raó i la saviesa, encarnant la veu racional que tot humà posseeix.

En últim terme, s'ha escollit el ciclop Polifem pel que fa a l'àmbit dels éssers mitològics. En aquest cas, s'ha estudiat l'etimologia, genealogia i història dels ciclops en conjunt i, seguidament, s'ha analitzat el paper individual de Polifem en l'obra. L'aparició del País dels Ciclops en l'obra representa una antítesi respecte de la societat civilitzada grega, i la victòria d'Odisseu contra Polifem simbolitza, doncs, el triomf de la nova societat comercial micènica, de la seva civilització, racionalitat i lleis.

Conclusions

Les conclusions a les quals s'han arribat se subdivideixen en àmbits diferents segons els punts de vista des dels quals pot ser estudiada l'obra. Aquests formen, en conjunt, els valors de la civilització grega.

Pel que fa a l'àmbit social i cultural, l'*Odissea* mostra la forma de vida en els inicis de l'època grega: el comerç que pren un paper cabdal i la navegació com a mitjà capdavanter. Aquesta realitat social es veu al llarg de tota l'obra ja que, de fet, els viatges per mar d'Odisseu –o Ulisses en llatí– són la seva essència.

Per altra banda, aquesta obra també és de caràcter polític. L'obra planteja un conflicte amb un clar paral·lelisme amb l'actualitat: la lluita pel poder, més accentuada encara en els moments d'inestabilitat. Reflecteix l'afany natural pel poder que ha estat present en l'home des de sempre, però permet contemplar com han evolucionat i canviat els mitjans per arribar-hi: a Ítaca els pretendents es disputen la mà de Penèlope per aconseguir el poder, mentre que en l'actualitat predomina el sistema de la democràcia per aconseguir-lo.

Contradictòriament, Homer també pretén transmetre i lloar els valors de la democràcia. Tot i no haver sorgit aquest sistema de govern en l'Època Fosca (XII-IX aC), quan és escrita l'obra, ja hi apareixen valors democràtics: es dona importància a la veu del poble amb les assemblees, i no només entre els homes, sinó també entre els déus. L'*Odissea* és, doncs, un antecedent de la democràcia que es va desenvolupar posteriorment a Atenes, amb la seva màxima esplendor al segle V aC amb el polític i orador Pèricles (495 aC - 429 aC). I, en extensió, també anticipa el sistema de govern de la República, que sorgiria a Roma al segle V aC.

Pel que fa a la religió, és un element constant en l'obra i, per tant, cabdal en la societat grega. La religiositat grega pretén, a través dels déus, influir en la conducta humana per tal d'aconseguir el model de societat ideal. L'obra, doncs, pretén en tot moment mostrar el perfil que tot humà ha de tenir, el model de comportament adequat, i quines són les conseqüències de no adaptar-s'hi, i ho fa a través dels seus personatges. L'obra reflecteix un clar paral·lelisme entre el món diví i l'humà, el qual

és, en últim terme, el recurs de la religiositat grega per influir en la conducta humana. Els mites mostren déus que pensen, valoren i raonen, intenten buscar sempre la millor solució i la més correcta però, no obstant, són imperfectes, i sovint es deixen endur per l'impuls sexual, la passió amorosa, la ira o l'enveja. Per tant, les divinitats són, d'alguna forma, humans alhora, i és a través d'aquest vincle que s'adoctrina la societat. Si els homes poden identificar-se amb el món diví, l'ideal, aquest esdevé més proper i accessible. Els homes poden comportar-se com ho fan els déus, i el món terrenal pot ser similar al diví.

També es pot observar un paral·lelisme entre la religiositat grega i el cristianisme: ambdues religions estableixen uns models de comportament determinats per obtenir l'aprovació dels déus. Adoctrinen i alligonen els creients seguint l'exemple de les escriptures, que són clarament identificables: la Bíblia mostra el càstig a Adam i Eva, mentre que l'*Odissea* ho fa amb Odisseu. Es diferencien, però, en què el cristianisme pretén aconseguir la felicitat eterna, la Glòria Celestial, mentre que l'altra simplement vol obtenir la felicitat terrenal acontentant els déus.

Els mites no deixen de ser un reflex de la humanitat per tal que aquesta s'hi vegi identificada i agafi les divinitats com a referent. Són una cosmogonia, proporcionen una explicació de la realitat extrínseca a aquesta, però tot i així són propers als homes i dones, a la seva naturalesa. Aquest fet és precisament el que estableix el vincle entre els homes i els déus de la mitologia: els mites tenen sempre un rerefons lògic i racional, tot i la seva inversemblança, un missatge per a la humanitat, i els déus que els protagonitzen són, en el fons, humans.